

המזון הגס והרפת

הויכוח על סוג המספוא הרצוי לפרותינו מלווה אותנו כל העת. עופר קרוזל מביע דעתו העקבית בנושא על השלכותיה התזונתיות, כלכליות ואגרו-טכניות

שתי מטרות מעט מנוגדות עומדות לפנינו בזמן איזון המנה לבקר. 1. שמירה על תפקוד הכרס, באשר ללא זה נהיה צפויים לתחלואה מטבולית, אצידוזיס והתנפחות עד מוות. 2. אספקה של מרב חומרי המזון האפשריים למען השגת תפוקה מרבית.

שתי מטרות מעט מנוגדות עומדות לפנינו בזמן איזון המנה לבקר. 1. שמירה על תפקוד הכרס, באשר ללא זה נהיה צפויים לתחלואה מטבולית, אצידוזיס והתנפחות עד מוות. 2. אספקה של מרב חומרי המזון האפשריים למען השגת תפוקה מרבית.

מאחר וככל והמזון "גס" יותר כך יורדת אספקת המזון, הרי שצריך מזון פחות גס או במילים אחרות, מזון גס יותר משובח. מזון כזה שאמנם ישפיע פחות על תפקוד הכרס ולכן צריך יהא להגדיל את שיעורו במנה, אבל גם מזון כזה

מזון גס זהו מושג שגור בשיחה בין רפתנים. ההגדרה יכולה להיות מסובכת ו/או פשוטה להפליא. במסובך ובגישה מדעית נכונה נגדיר כמזון גס את המזון שתרם יותר מאחר לפעילות הכרס ולהעלאת הגרה. בהגדרה זו נוכל לומר כי שעורה לחוצה היא מזון גס ביחס לאותה שעורה שעברה במגרסה. לצרכים הממשקים היום יומיים נגדיר מזון גס רק את המזונות שהוכנו כתחמיץ (לא קליפות), חציר וקש. ההגדרה הזו עדיין רחבה מדי ויש צורך להבחין בין מזון גס שתורם יותר לפעילות הכרס וזוה שתרומתו נמוכה יותר. על מנת לאבחן את הגורמים העיקריים לפעילות הכרס, יש לשים לב בעיקר לאורך הסיב ולקצב פריקות המזון ומהירות המעבר במערכת העיכול. ה"גסות" הרבה ביותר תושג במזון בעל סיב ארוך במיוחד ובעל קצב פריקות נמוך במיוחד ואין מזון שמתאים להגדרה זו יותר מקש. נראה כי המזון בעל אפקט הגסות הרב ביותר הוא המזון בעל הערך התזונתי הנמוך ביותר. גורם נוסף בעל משמעות והוא כתוצאה מקצב הפריקות הנמוך, זו השפעה השלילית של המזון הזה על צריכת המזון ומכאן על אספקת האנרגיה לבעלי החיים. המסקנה המתבקשת לאור הנאמר למעלה היא שכלל המזון "גס" יותר הוא משובח פחות.



קציר תחמיץ



תחמיץ בקיבוץ סעד





כריית תחמיץ

הקטניות ותמיד כדי לשמור מעט על בריאות הבקר נמשיך עם חציר (קש) חיטה. כל זה למה? לא בגלל שישבנו וחשבנו אלא ובעיקר, בגלל שעשינו הפרדת כוחות. המספוא אצלנו אינו חלק מהרפת ומכאן שיצרן המספוא בכלל לא מוטרד מהאיכות וכשיש הסכמה, אזי אנחנו מוגבלים בכמות ונדרשים לשלם מחיר לא סביר. לא השכלנו להבין כי במערכת משולבת בה הרפת והמספוא מהווים יחידה אחת, שני הענפים יחד, ירוויחו יותר ויבול המספוא ייבחנו כמו במרבית ארצות החלב המתקדמות בייצור החלב לדונם.

ייצור מזון גס משובח אינו דיון רק של מועד הקציר אלא גם תאום והתאמה בין הזנים והאגרו-טכניקה. יש כאן צורך בריכוז מאמץ שלא עומד כנראה ברשותנו.

לצערנו, כנראה שלא יהא מזון גס משובח ברפת הישראלית. אני מקווה שלפחות נשכיל לייצר ולו מעט לתקופה הרגישה ביותר בחיי הפרות, לימים שלאחר ההמלטה. נמשיך לחפש פשרות ולקיים דיונים די עקרים בכל עונה מחדש ובאשר, הפשרה ככל פשרה, היא הרע במיעוטו אבל כדנייה של פשרה היא גם צולעת במעט ונמשיך לנסות ולהקל עליה ככל הניתן. ■

מזון גס משובח באמת – אילו היה לנו – היה מאפשר ולמעשה מחייב, הכנת מנות בנות כ-40%-45 ממנו עם צריכת מזון גבוהה ואתם גם חלב, מוצקים ובריאות טובה של הבקר. הפשרה הנהוגה אצלנו הובילה אותנו למנות של כ-30% מזון גס, מאבק מתמיד בבעיות מטבוליות ובעיקר קושי למצות את כל פוטנציאל הייצור של הפרות. על השומן בחלב התגברו באמצעות בופרים יקרים. על החלבון נוכל אולי להתגבר רק בשינוי הגישה, יותר מזון גס שאז הוא חייב להיות משובח, כדי שיעלה תפקוד הכרס ובעיקר יצור החלבון המיקרוביאלי הנחוץ והחיוני כל כך. שינוי התפיסה יאפשר קיצוץ דק יותר של התחמיץ שמשמעותו שיפור בהידוק ובהחמצה וחיסכון ו/או הקטנת התלות בייבוא מזון מארצות הים.

רק לאחרונה התפרסמה עבודת מחקר שבחנה מתן תחמיץ חיטה באורכי סיב שונים עם יתרון משמעותי לתחמיץ המקוצץ. אבל זהירות! זה נעשה באמריקה במנות עתירות במזון גס.

בפועל כנראה נמשיך לקצור חיטה בחלד"ג, נעדיף סורגום על תירס, לא נגדיל את שיעור

שקצב פריקותו מהיר יותר ונעלותו רבה יותר, כך שלמרות העלייה בשיעור המזון הגס במנה לא תפחת אספקת המזון ואולי אפילו בהפוך על הפוך, תגדל.

לצערנו, כנראה שלא יהא מזון גס משובח ברפת הישראלית. אני מקווה שלפחות נשכיל לייצר ולו מעט לתקופה הרגישה ביותר בחיי הפרות, לימים שלאחר ההמלטה

מהו אם כן המזון הגס המשובח? כנאמר, מזון משקי כפי שהגדרנו למעלה אבל כזה שנקצר מוקדם, דל בליגנין ועתיר בסיב נעכל. המזון הזה מעצם טיבו אומר פחיתה ביבול ועלייה במחיר. למדנו שלא תמיד המזון היקר גם מייקר את המנה ולא תמיד המזון הזול (הקש) מוזיל ומאפשר יצור סביר.

עד כאן ההקדמה. אבל בפועל מתקיימת אצלנו פשרה ישראלית טיפוסית, לא הכי גס אבל גם לא משובח דווקא, אלא איזה שהוא משחק לא תמיד ברור וכנראה לא תמיד נכון, של פשרה.

